Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

СКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

№ 233 (4869)
СРЕДА
НОЯБРИИН
28
1945 он

Сэн 20 мун.

Советскэ демократиин булюу байһан ушарые Советскэ Союз дайнай жэлнүүдтэ илангаяа ехээр харуулаа. СССР болбол дайнай шалгалтануудай гал дундуур гаража бодото арадай гүрэн болон үшөө ехээр бүхэжөө.

В. М. МОЛОТОВ.

Соведуудэй зорилго

Ажалшадай депутадуудай сельскэ, сомонуудай, аймаг ба районуудай Соведүүд болбол город ба хүдөө нютагуудта советскэ засагай орган боложо, ажалшан арадые политическээр хүмүүжүүлхэ тушаа ехэхэн эмхидхэлэй хүдэлмэри хэхэһээ гадна, советскэ хуулине нарин нягтаар, зааханшье хазагайруулангүй бэелүүлхын түлөө тэмсэл хэдэг байна.

Хаана партийна организацинууд Соведүүдэй хүдэлмэридэ үдэр бүри туһаламжа үзүүлнэб, тэндэ Соведүүд нилээдгүй һайнаар ажалаа ябуулна. Мүнөө дайн сэрэг дүүрэжэ, амгалан тайбан хүгжэлтын оршон байдалда ороод байхада сельскэ ба сомоной Соведүүд болбол арадай ажахые түргэнөөр һэргээн бодхоохо хэрэгтэ айхабтар ехэ харюусалгатай ба хүндэтэй үүргэнүүдые бэелүүлхэ байһаниинь хэндэшье мэдээжэ.

Энэ зорилгоёо һайнаар ойлгоһон Соведүүдэй хүдэлмэрилэгшэд, тэрэнэй бүхы депутадууд болбол өөһэдынгөө хүдэлмэриие үндэһөөрынь шэнэдхэн таближа, дайн сэрэгэй үедэшье, тэрэнэй һүүлээршье ехэхэн амжалтануудые туйлаһан байгаа. Сельскэ ба сомоной Соведүүдэй республиканскэ социалистическэ мүрысөөн үнгэрэгшэ жэлһээ хойшо хаа-хаанагүй дэлгэржэ, энэ мүрысөөндэ манай эндэхи сельскэ ба сомоной Соведүүд бүхыдөө оролсоод, ажал хүдэлмэри дээрээ эрхим показательнуудые туйлаһан байгаа. Адууһа мал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэхэ, малай үбэлжэлгые эрхим һайнаар хэхэ, үндэр баян ургаса туйлаха хэрэгтэнь республикын олохи Соведүүд ба тэдэнэй хүдэлмэрилэгшэд болбол колхозуудта нилээдгүй ехэ туһаламжа үзүүлһыень бидэнэр һайн мэдэнэбди.

Һаяхан, БМАССР-эй Арадай Комиссарнарай Совет болбол сельскэ ба сомоной Соведүүдэй 1945 оной гурбадахи кварталай республиканскэ социалистическэ мүрысөөнэй дүн хаража үзөөд, тус мүрысөөндэ Сэлэнгын аймагай Загастайн сомоной Соведые ба Кабанскын аймагай Колесовско сельскэ Соведые илаһанда тоолохо зуураа БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй дамжуулгын Улаан тугуудые, сельскэ ба сомонуудай гүйсэдхэхэ комитедүүдэй хүдэлмэрилэгшэдые болон советскэ эдибхитэниие шагнахын тулада дүрбэ мянган түхэриг мүнгэн шан үгэхөөр шиидхэбэри баталба.

Загастайн сомсоведэй харьяата колхозууд малажал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэбые бүхы түрэлөөрынь үлүүлэн дүүргэө. Малай үбэлжэ гэдэ бэлдэхэ хүдэлмэриие жэшээтэ һайнаар хэхэһээ гадна, гүрэндөө урагшата ёһоор тушаахэ хүдөө ажалай продуктнуудые бүхы дээрэнь парти ба правительствын тогтооһон болзор соо үлүүлэн дүү гэһэн байгаа. Энэ сомисполкомой түрүүлэгшэ нүхэр Б. Туйлаев болбол бүхы депутадуудайнгаа эдибхитэй хабаадалгатайгаар ниитэ эмхидхэлэй ба культурно-гэгээрэлэй хүдэлмэриие һайжаруулха тушаа бага бэшэ хүдэлмэри хэһэн байна. Эндэхи һургуулинууд һуралсалай жэлые түгэс бэлэдхэлтэйгээр эхилээ. Уншалгын байшангууд, колхозно клубууд болон улаан булангуудай хүдэлмэри нилээдгүй һайжаруулагдаа.

Колесовско сельсоведэй харьяата колхозууд гүрэнһөө табяа тушааха түсэбөө сүг болзор соонь дүүргэжэ, малажалай продуктнуудые тушааха талаар гүрэнтэеэ бүримүһэн тоособо. Эндэхи колхозууд малажал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэбые адуу морилоор ба эбэртэ малаар үлүүлэн дүүргэхэһөө гадна, малай үбэлжэлгые эрхим һайнаар үнгэргэжэ байна. Мүн пар хахалха түсэбөө 144 процент дүүргээ. Тус сельсоведэй һургуулинууд ба культурно-гэгээрэлэй учреждениинүүд үбэлэй үедэ һайнаар хүдэлмэрилхэ бүхы арга-боломжотой болонхой. Сомоной Соведэй депутадууд болон сельскэ эдибхитэд советскэ хүдэлмэриие һайжаруулха талаар тон эршэмтэйгээр хабаадалсадаг юм. Өөһэдынгөө хүдэлмэринүүдые иигэжэ һайнаар табиһан сельскэ ба сомоной Соведүүд бусадшье аймаг ба районуудаар бии.

Гэбэшье, манай эндэхи олонхи сельскэ ба сомоной Соведүүд болбол өөһэдынгөө хүдэлмэриие амгалан тайбан оршон байдалтай тааралдуулан шэнэдхэн табижа шадаагүй байһан баримтанууд элирүүлэгдэнэ. Жэшээлхэдэ, энэ оной нэгэдэхи ба хоёрдохи кварталнууд соо республиканскэ социалистическэ мүрысөөндэ түрүү һуури эзэлһэн Иволгын аймагай Гильбирын сомоной Совет ба Бичурын аймагай Болонгуудай сомоной Совет болбол һүүлэй үедэ ниитэ-эмхидхэлэй хүдэлмэри хэхэ ябадалаа ехээр һуларуулһан дээрэһээнь, тус сомонуудай колхозууд болбол адууһа малдаа элбэг дэлбэг хүрэхэ үбһэ тэжээл хангажа шадаагүй байшоо. Тиимэһээ эдэ Соведүүд БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй дамжуулгын Улаан тугые алдаһан байна.

Зарим аймагуудай гүйсэдхэхэ комитедүүд болон ВКП(б)-гэй айкомууд сельскэ ба сомонуудай Соведүүдэй хүдэлмэридэ бодото туһаламжа үзүүлдэггүй байна. Жэшээнь, ажалшадай депутадуудай Яруунын аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Аюшиев, Байкало-Кударын аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Барьядаев, Ахын аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Аюшиев болон бусад Соведүүдэй хоорондохи социалистическэ мүрысөөниие хүтэлбэрилөөгүй байхаһаа байтагай энэ мүрысөөнэй ябаса тухай нэгэшье мэдээ БМАССР-эй Совнаркомдо хүргөөгүй байба. Тэд, эндэхи ВКП(б)-гэй айкомууд болбол энэ хүдэлмэри тушаа ямаршье анхаралдаа табяагүй байхань саашадаа хэрэгтэ тэсэмээр гээшэб?

Мүнөө СССР-эй Верховно Соведэй һунгуулида бэлэдхэл хаа-хаанагүй хэгдэжэ байна. Энэ шухалын шухала кампанида сельскэ ба сомоной Соведүүдэй хүдэлмэрилэгшэд болбол бүхы депутадуудай эдибхитэй хабаадалгатайгаар һунгуулиин Дүримтэй ба Сталинска Конституцитай ажалшан арадые гүнзэгыгөөр танилсуулжа, энэ политическэ удхашанартай хүдэлмэриие үнгэргэхэ үүргэтэй.

СОНОСХОЛ

Национальностьнуудай Соведтэ һунгалтануудые хэхэ РСФСР-эй һунгуулиин комиссиһаа

Национальностьнуудай Соведтэ һунгалтануудые хэхэ РСФСР-эй һунгуулиин комисси болбол г. Москва, Делегатская улица, дом № 3, телефон К. 5—43—22 гэһэн адрестай байна.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

БМАССР-эй искусствын габьяата ажал-ябуулгашын нэрэзэргые нүхэр З. К. Красовскаяда олгохо тухай

Театральна искусствые хүгжөөхэ хэрэгтэ габьяатай байһанайнь ба искусствын хүдэлмэрилэгшэдэй кадрнуудые һурган бэлдэхэ тушаа амжалтатайгаар һайн хүдэлмэри хэһэнэйнь түлөө Бурят-Монголой Гүрэнэй Ленинэй ордента хүгжэмтэ-драмын театрын багша-вокалист нүхэр Красовская Зинаида Константиновнада Бурят-Монгол АССР-эй искусствын Габьяата ажал-ябуулгашын нэрэзэргэ олгохо.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо
М. ЧУВЬЮРОВ.

БМАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь
А. МОНКЕТОВ.

Улан-Удэ, Соведүүдэй Байшан.
1945 оной ноябриин 24.

Һэргээн бодхоогдоһон ба ашаглалда оруулагдаһан «Ригао-Аудумо» гэжэ Рижскэ торго нэхэдэг фабрикэ болбол эрхим һайн шанартай, гоё һайхан торго нэхэдэг болоо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: нэхэжэ гаргагдаһан торгонуудай шанарые шалгажа байна.

Д. Черновой фото (ТАСС-эй фотохронико).

СОЮЗАЙ СОВЕДТЭ БА НАЦИОНАЛЬНОСТЬНУУДАЙ СОВЕДТЭ ҺУНГАЛТАНУУДЫЕ ХЭХЭ ОКРУГУУДАЙ КОМИССИНУУДАЙ СОСТАВУУДТА КАНДИДАДУУДЫЕ ДЭБЖҮҮЛГЭ

344-дэхи Улан-Удын хүдөөгэй һунгуулиин округто

ХОРИНСК, ноябриин 26. (Телефоноор абтаба). Тус аймагай «Улаан одон» гэжэ хүдөө ажалай артелиин эрэгтэй эмэгтэй членүүд болбол Союзай Соведтэ һунгалтануудые хэхэ 344-дэхи Улан-Удын хүдөөгэй һунгуулиин округой комиссиин составта кандидатура дэбжүүлхэ тухай асуудал зүбшэн хэлсэбэ.

Колхозой правлениин член нүхэр М. Яндакова гэгшэ эгээн түрүүлжэ үгэ абаад, эрхим стахановец, эдибхитэй колхозник нүхэр Ханда Тарбаевна Тарбаевагай кандидатурые энэ комиссиин составта дэбжүүлхэ дурадхал оруулхадань тэндэ хабаадалсагшад энэ дурадхалые нэгэн дуугаар дэмжэбэ.

Союзай Соведтэ һунгалтануудые хэхэ 344-дэхи Улан-Удын хүдөөгэй һунгуулиин округой составта кандидатура дэбжүүлхэ гэһэн тон шухала асуудал Хоринн леспромхозой коллективэй членүүд зүбшэн хэлсээд, ВКП(б)-гэй обкомой леспромхоздахи парторг нүхэр Ильин Орлов Алексеевич гэгшын кандидатурые нэгэн дуугаар һайшаажа, дэбжүүлэн батална.

440-дэхи Яруунын һунгуулиин округто

Хоринн аймагай «Путь Сталина» колхозой членүүдэй хамтын суглаан болобо. Тус суглаан дээрэ Национальностьнуудай Соведтэ һунгалтануудые хэхэ 440-дэхи Яруунын окружной комиссида кандидатура дэбжүүлхэ асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ.

Суглаанда хабаадалсагшадай бэгэдын һайшаалтайгаар гурбан фермые даагша. жэлһээ жэл бүриһ адуу мал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэбые үлүүлэн дүүргэдэг, түрүү малшан-стахановец нүхэр Долгор Дондоковна Дондоковагай кандидатура тус комиссиин составта баталагдаа.

* * *

Ажалай Улаан Тугай орденоор шагнагдаһан, советскэ ухибүүдые эрдэм номдо һургаха талаар эдибхитэйгээр хүдэлмэрилдэг багша нүхэр Иннокентий Григорьевич Дадуевай кандидатурые дээрэ нэрлэгдэһэн комиссиин составта Хоринн аймагай дунда һургуулиин багшанар ба һурагшад дэбжүүлбэ.

343-дахи Улан-Удын городской һунгуулиин округто

БМАССР-эй Осоавиахимай Центральна Соведэй Президиумэй заседани дээрэ Союзай Соведтэ һунгалтануудые хэхэ 343-дахи Улан-Удын городской һунгуулиин округой составта кандидатура дэбжүүлхэ асуудал зүбшэн хэлсэгдэһэн байна.

Энэ асуудалаар элидхэл хэһэн Осоавиахимай Соведэй түрүүлэгшэ нүхэр Д. Колмаков болбол гарнизоной курснуудай начальник, Советскэ Союзай Герой, полковник Смирнов гэгшын кандидатурые дэбжүүлхээр дурадхал оруулаа.

Заседанида хабаадалсаһан нүхэд Макарова ба Бородин гэгшэд нүхэр Колмаковой дурадхалые дэмжэбэ. Полковник Николай Андреевич Смирновой кандидатура нэгэн дуугаар баталагдаба.

344-дэхи Улан-Удын хүдөөгэй һунгуулиин округто

ВКП(б)-гэй Заиграйн айкомой бюро болбол заиграевска коммунистическэ организациһаа партиин айкомой секретарь нүхэр Константин Павлович Щербаковой кандидатурые тус комиссиин составта дэбжүүлхээр батална.

* * *

Союзай Соведтэ һунгалтануудые хэхэ 344-дэхи Улан-Удын хүдөөгэй һунгуулиин округой составта кандидатура дэбжүүлхэ тухай асуудал зүбшэн хэлсээд, гүрэнэй учреждениинүүдэй хүдэлмэрилэгшэдэй профессиональна союзай президиум болбол БМАССР-эй Совнаркомой хүдэлмэришэдэй хүсые хубаарилха тушаа таһагые даагша, БМАССР-эй Верховно Соведэй депутат, профсоюзай эдибхитэй член Анна Багдуевна Балтахинова гэгшын кандидатура нэгэн дуугаар дэбжүүлбэ.

444-дэхи Зэдын һунгуулиин округто

Национальностьнуудай Соведтэ һунгалтануудые хэхэ 444-дэхи Зэдын һунгуулиин округой составта кандидатура дэбжүүлхэ асуудал Зэдын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой хамтын суглаан дээрэ зүбшэгдэбэ.

Тус артелиин эрэгтэй эмэгтэй членүүд болбол эрхим стахановец, ВЛКСМ-эй эдибхитэй член, хонишон нүхэр Дулмаханда Бабуевна Аюшеевагай кандидатура дэбжүүлбэ.

* * *

Ушеетэйн МТС-эй коллективэй членүүд болбол эрхим стахановец—токарь, ВКП(б)-гэй член нүхэр Иван Семёнович Дементьев гэгшын кандидатурые тус комиссиин составта дэбжүүлхээр батална.

* * *

Эхин ба дунда һургуулинуудай багшанарай профессиональна союзай членүүд болбол өөрынгөө хамтын суглаан дээрэ Национальностьнуудай Соведтэ һунгалтануудые хэхэ асуудал зүбшэн хэлсэһэн байгаа.

Суглаанда хабаадалсагшад болбол дунда һургуулиин эдибхитэй багша—математик Софья Очировна Аюшеевагай кандидатурые Национальностьнуудай Соведтэ һунгалтануудые хэхэ 444-дэхи Зэдын һунгуулиин округой комиссиин составта нэгэн дуугаар дэбжүүлхэ гэжэ шиидхэбэри баталан абаба.

* * *

ВЛКСМ-эй Зэдын айкомой бюро болбол Национальностьнуудай Соведтэ һунгалтануудые хэхэ 444-дэхи Зэдын һунгуулиин округой составта ВЛКСМ-эй айкомой секретарь нүхэр Дымбрыл Дашеевич Дашеевэй кандидатура дэбжүүлбэ.

* * *

Зэдын коммунистическэ организациһаа тус комиссиин составта ВКП(б)-гэй айкомой эмхидхэлэй-инструкторска таһагые даагша нүхэр Содном Банзаракшеевич Хандажаповай кандидатурые дэбжүүлхэ гэжэ партиин айкомой бюро батална.

* * *

Сэлэнгын аймагай Ворошиловай нэрэмжэтэ хүдөө ажалай артелиин эрэгтэй эмэгтэй членүүдэй хамтын суглаан дээрэ Национальностьнуудай Соведтэ һунгалтануудые хэхэ 444-дэхи Зэдын һунгуулиин округой составта кандидатура дэбжүүлхэ асуудал эндэ байлдагшадай эдибхитэй хабаадалгатайгаар зүбшэн хэлсээ.

Суглаанда хабаадалсагшад болбол түрүү стахановец-эдибхитэй колхозник нүхэр Цыбик-Доржи Цыбиковна Сосоровагай кандидатурые нэгэн дуугаар дэбжүүлэн батална.

Сэлэнгын аймагай выставкэ дээрэһээ

I. Эндэ хэд суглараа б?

Республика соо адуу малаар эгээн олон тээшэ тоологдодог Сэлэнгын аймагта малажалай выставкэ боложо дүүрэбэ. Эндэ малажалай түрүүшүүл олоороо сугларжа, түрүү дүй дүршэлөө халан абалсаһан ба туйлаһан амжалтануудаа харалсаһан байха юм.

Аймагай выставкэдэ 13 колхоз, малажалай 20 фермэ, 200 гаран түрүүшүүл хабаадалсаа. Түрүүшүүлэй дунда 13 колхозой түрүүлэгшэнэр, колхозно эхин партийна организацинуудай 7 секретарьнууд, ветеринарна 13 хүдэлмэрилэгшэд, 21 малажалай фермые даагшад, 7 колхозой түрүүлэгшэнэрые орлогшонор ба бусад бии.

II. Хүгжэжэ байһан колхозууд

Аймагай выставкэдэ хабаадаһан бүхы колхозууд малажалые хүгжүүлхэ гүрэнэй түсэб зүһэн бүрэер үлүүлэн дүүргэжэ, гүрэндэ тушааха малажалай продуктнуудые саг соонь оруулһан байха юм.

Ворошиловай нэрэмжэтэ колхоз малажалые хүгжүүлхэ гүрэнэй түсэб адуу морёор—105,8 процент, эбэртэ бодо малаар—108,7 процент, хони ямаагаар—113,5 процент дүүргэһэн байна.

Тэрэшэлэн Кировэй, Тельманэй, Куйбышевэй, Загастайн сомоной Молотовой, Сталинай, Тамчын сомоной Молотовой, Карл-Марксын нэрэмжэтэ, „Улаан Темник", „Социализм", „Улаан үдэнгэ" ба бусад колхозууд адуу мал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэбые зүһэн бүрэер үлүүлэн дүүргэжэ, аймагай выставкэдэ хабаадалсаа.

III. 100 ба зуу гаран процент.

Малажалай фермэнүүдэй дунда Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой үүлтэртэ малай фермэ (даагшань нүхэр Мотхонова), Загастайн сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхозой һүнэй-товарна фермэ (даагшань нүхэр Раднаева), „Улаан Темник" колхозой хонинай-товарна фермэ (даагшань нүхэр Дашиева), Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой үүлтэртэ малай фермэ (даагшань нүхэр Аюшиева) ба бусад бии.

Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой үүлтэртэ малай фермэ гүрэнэй түсэб 127,9 процент, байгша оной 9 һара соо һү һааха түсэбөө 103,9 процент дүүргэһэн, үүлтэртэ мал үсхэбэрилхэ хэрэгтэнь туһаламжа болгон ондоо колхозуудта 123 толгой семментальска үүлтэрэй тугал худалдаһан байха юм.

Сталинай нэрэмжэтэ колхозой һүнэй-товарна фермэ мал үсхэбэрилхэ түсэбөө 101,5 процент дүүргэһэн, һү, мяха тушааха талаар гүрэнтэйгөө бүримүһэн тооһоһон байна. Тус фермын хүдэлмэрилэгшэд ажалай нэмэлтэ түлбэри болгон 13 тугал, 16 хурьга, 584 литр һү абаа. Фермын хүдэлмэрилэгшэд үбэлжэлгэдэ бэлэдхэлые амжалтатайгаар үнгэргэһэн байна.

Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой үүлтэртэ малай фермэ мал үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэб 111 процент дүүргэһэн, һаамхай үнеэн бүриһөө 1.031 литр һү һааһан байна.

„Улаан Темник" колхозой ОТФ-гэй хүдэлмэрилэгшэд хони үсхэбэрилхэ гүрэнэй түсэб 147,4 процент дүүргэһэн байха юм.

IV. Алдаршаг лэ эдэ малшад

„Улаан Темник" колхозой адуушан Бимба Шарапова гэгшэ 26 гүүнһээ 26 унага, Загастайн сомоной Сталинай нэрэмжэтэ колхозой һаалишан Гармацыбик Бадмаринчинова 16 үнеэнһээ 16 тугал абаад, нэгэшье толгой үхүүлэнгүй тэнжээһэн ба һү һааха түсэбөө 128 процент дүүргэһэн байна.

Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой ОТФ-гэй хонишон нүхэр Чимитова 398 хониһоо 444 хурьга абажа, нэгэшье хоролтогүйгөөр ондо оруулаа, Тиин, энэ нүхэр аймагай малажалай выставкэдэ хабаадалсаха эрхэ олобо.

25 тугал харууһалжа, нэгэшье хоролтогүйгөөр ондо оруулхатаяа хамта, тугал бүриин амидын шэгнүүриие нэгэ сүүдхэ соо дунда зэргээр 650 грамм нэмээһэн „III Интернационал" колхозой тугалшан Вампилова, 376 хониһоо 130 хурьга абажа, гарзагүйгөөр тэнжээһэн, нооһо хайшалха түсэбөө 101,4 процент дүүргэһэн Куйбышевэй нэрэмжэтэ колхозой хонишон Гомбоева, 20 үнеэнһээ 20 тугал абаһан, 586 литрын орондо 6.923 литр һү һааһан „Улаан Үдэнгэ" колхозой һаалишан Толибартаева, гектар бүриһөө 70 центнер үбһэ хуряаһан Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой луговод Намсараев, туршалгын участогһаа га бүриин 120 центнер үбһэ абаһан Загастайн сомоной Молотовой нэрэмжэтэ колхозой луговод Ефимов ба бусад аймагай выставкэдэ хабаадалсаа.

V. Эхир хурьгадынь хараабди.

Гадна, хоёр хониһоо 7 хурьга абаһан Куйбышевэй нэрэмжэтэ колхозой хонишон Цыренжит Гомбоева, 2 хониһоо 8 хурьга абаһан Тамчын сомоной Молотовой нэрэмжэтэ колхозой ОТФ-гэй отарые даагша Будадарма Цэктоев гэгшэд олон хурьга түрэһэн хонидоо түлнүүдтэйгээрынь выставкэдэ асарба.

VI. Баян даа Бурядай үргэн тала

Тэрэ шэлэн выставкэдэ хабаадаһан түрүү зэргын колхозууд малажалай хүгжэлтые харуулһан диаграмма, адуу малһаа абтаһан ашаг шэмын дээжые асаржа харуулһан байна. Тамчын сомоной Молотовой нэрэмжэтэ колхоз үрмэ, айраг архи мэтын адуу малай ашаг шэмын дээжые асарһан байха юм.

„Социализм" колхоз 2 пүүд, 28 килограмм шэгнүүртэй нютагай үүлтэрэй хонинай мяха асаржа табяа. Энээнэй өөхэниинь 3—4 хурга зузаан байба. Тэрэшэлэн сүүдхэ соо 13—14 литр һү үгэдэг нютагай үүлтэрэй үнеэд, һайн азарга, бухa, морид, түрүүшүүлэй фотокарточкануудые дэлгэрэнгыгээр харуулагдаа.

Загастайн сомоной Сталинай ба Жаргалантын сомоной Тельманэй нэрэмжэтэ колхозууд бүри һонин экспонадуудые асарһан байна. XVIII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой член республикын солото луговод В. А. Герасимов гэгшэ ямар газарһаа, ямар сортын ургаса абаһанаа выставкэдэ асаржа харуулаа.

Кировэй, Ворошиловай, Загастайн сомоной Молотовой нэрэмжэтэ, „Социализм" колхозууд, Куйбышевэй нэрэмжэтэ колхозой МТФ, Тельманэй нэрэмжэтэ колхозой МТФ, үүлтэртэ хонинай фермэ, Сталинай нэрэмжэтэ колхозой МТФ, „Улаан Темник" колхозой ОТФ, „XVIII партс'ездын нэрэмжэтэ колхозой үүлтэртэ малай фермэ, хэдэн олон малажалай түрүүшүүл, колхозуудай түрүүлэгшэнэр, фермые даагшад диплом олгогдохын тулада республиканскэ выставкомдо зууршалагдаба.

VII. Аймгүйсэдкомой түрүүлэгшын үгэ

Выставкын һүүлээр малажалай түрүүшүүлэй аймагай суглаан үнгэргэгдөө. Эндэ аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ нүхэр Халтанов малажалые үсхэбэрилхэ 10 һарын дүн тухай элидхэл хэбэ. Элидхэлшын һүүлээр түрүүшүүл хүдэлмэриингөө дүй дүршэлые хөөрэлдэжэ, ажалайнгаа шадабаринае халач абалсаа.

Тамчын сомоной Молотовой нэрэмжэтэ колхозой хонишон нүхэр Тубчинов гэгшэ 100 хониһоо 200 хурьга абахаб гэжэ социалистическэ уялга абаад, бүхы түрүүшүүлые уряалһан байна.

VIII. Ухэр малтнай улам олон үдэхэнь болтогой!

Малажалай аймагай выставкэ ба түрүүшүүлэй суглаанда Кяхтын аймагай түлөөлэгшэд, ВКП(б)-гэй айкомой секретарь нүхэр Шагдыров түрүүтэйгээр хабаадалсаа. Тэдэнэр адуу малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэн, гүрэнэй түсэб дүүргэхэ, үлүүлэн дүүргэхын ба ашаг шэмыень дээшэлүүлхын түлөө Сэлэнгын аймагай малшадые социалистическэ мүрысөөндэ урижа, үхэр малтнай үдэжэ байхань болтогой гэжэ юрөөһэн байна. Эндэ суглараагшад энэ уряаень халуунаар угтаад, аймагай бүхы колхозуудтаа ханлалга гаргаһан байна.

* * *

Сэлэнгын аймагай малажалай выставкэ дээрэ адуу малые хүгжүүлхэ хэрэгтэ үнэн сэхээр оролсоһон түрүүшүүлэй шэн зоригто ажалай амжалтануудые бодотоор харалга болобо.

Г. САБЖАЕВ.

Хабарай тарилгада мүнөөһөө бэлэдхэхэ!

Саду Амархановай бригадын дүршэлые халан абагты

«III Интернационал» колхозой пурыгнйска звено (даагшань Саду Амарханов) 1945 ондо хартаабхын ба овощиин культурануудай үндэр ургаса хуряаба. Тус звеногой членүүд хабарай тарилгын хүдэлмэриһөө эхилжэ, ажалаа өөһэд дундаа зүбөөр хубаарилан табижа шадаһан байна. Звеное даагша Саду Амарханов ажалай жаяг заршам шангаар табижа, хүн бүхэнэй нормые дүүргүүлхын түлөө али бүхы хэмжээнүүдые үнгэргэһэн байха юм. Тиихэ зуураа, нүхэр Амарханов звеногой член бүхэнэй эрилтэнүүдые харюулхын түлөө үнэн зүрхэнһөө тэмсэдэг байгаа.

Тарилгын үедэ нүхэр Амархановай үүсхэлээр столово нээгдэжэ, ниитын эдеэ хоол эмхидхэгдээ һэн. Столово ба звеногой членүүдэй гэр байранууд культурно-болбосон түхэлтэй болгогдоһон байгаа. Столово соонь плакат ба портредүүд хадагдаһан, тэрэшэлэн элдэб лозунгнууд няагдаһан байна. Мүн ханын газетэ, дайшалхы хуудаһанууд саг үргэлжэ гаргагдажа, тэндэнь звеногой членүүдэй ажал хүдэлмэри үргэнөөр толилогдодог һэн. Энэ бүхы культурно-болбосон хэмжээ-ябуулганууд хадаа звеногой членүүдые үндэр бүтээсэтэ ажалда зоригжуулдаг байгаа.

Звеногой членүүдэй хүдэлмэриин үдэрэй гурим зүбөөр зохёогдоһоной ашаар хүн бүхэн тусхайта даалгабаринуудаа эрхим шанартайгаар, үлүүлэн дүүргэдэг һэн. Звеногой член бүхэн үглөөгүүр эртэ хүдэлмэридөө гаража, үдэрэй забһарлалгын үедэ мори, бээ таарамжатай саг соо амаруулаад, үдэшэнь орой ородог байгаа.

Хартаабхын ба овощиин үндэр ургаса туйлахын зорилгоор, энэ звеногой членүүд түрүү агротехникые эрхимээр бэелүүлхын түлөө бүхы шадабарияа хэрэглэдэг һэн. Тарилгын түсэб табихадаа звено болбол агротехническэ хэмжээ-ябуулгануудай олон янзын хүдэлмэриие бэелүүлхэ тушаа шухала анхаралаа табиһан байна. Эгээ түрүүн звеногой членүүд газарай хүрьһые эрхим шанартайгаар элдүүрилхэ зорилго табиһан юм. Тиигээд байхадаа, эдэнэр сарнуудые шлугта хүллэжэ, газараа хаһа болзор соонь хоёр удаа хахалаа һэн. Түрүүшын хахалалгые 12—14 сантиметр гүнзэгыгөөр борнойлхотой нэгэн доро үнгэргэһэн ба хоёрдохи хахалалгые 25 сантиметр гүнзэгыгөөр хахалаад, хоёр дахин борнойлһон байна.

Нютагай үтэгжүүлгые зүбөөр хэрэглэхын түлөө энэ звеногойхид 1944 оной намарһаа хойшо оролдоһон байха юм. Үлин, наг шэбхын үшөө хүреөгүй байхада намартаа тэрэниие һайса бэлэдхээд, үбэлэй үедэ поли дээрэ гаргажа тараагаа һэн. Зүеын тарилгын участок дээрэ нэгэ гектарта—115 тэгшэ хэмжээтэй хониной шэбхэ, нэгэ гектарта 235 тэргэ хэмжээтэй үхэрэй наг шэбхэ адхаһан байна. Үхэрэй шэбхые халаажа хоёр гектар газар үтэгжүүлээ һэн. Севооборотһоо ондоо нэгэ участок дээрэ гектарай 450 тэргэ хониной бүртиһэн шэбхэ тараһан байна. Звено болбол наг шэбхые газараа хоёрдохёо хахалхадаа тараһан байха юм.

Үнэһэ ба шубуунай аргал элбэгээр суглуулжа, газараа хоёрдохёо хахалжа байха үедөө нэгэ гектарта 18 центнер үнэһэ, 8 центнер шубуунай аргал тараһан байна.

Газар уһалха тушаа онсо анхарал табижа, тарилгын урда тээ ба ургажа байха үедэнь хоёр удаа уһалуури үнгэргөө һэн. Ургажа байха үедэнь түрүүшын уһалуури хэхэдэнь ургамалай эшэ 8—10 сантиметр болоһон байгаа. Хартаабхын эшые тойруулан хоёрдохёо шоройгоор обоолһоной удаа ургажа байха үеынь хоёрдохи уһалуури хээ һэн.

Үрһэнэй фондодо тон харюусалгатайгаар хандаһан байна. Эдэнэр рекордно участогай тарилгые дунда зэргээр 400 грамм шэгнүүртэй хартаабхаар хэһэн байха юм. Бүхы хүрэнтээ хороор угаажа академик Лысенкын заабариие хүсэдөөр дүүргэһэн байгаа. Хартаабхын хүрэнгые 10 сантиметр хүртэр гүнзэгыгөөр һуулгаһан байна. Рекордно участогай тарилгые майн 10-да ба бэшэ тарилгаяа майн 25-да дүүргэһэн байха юм.

Тарилгын хойноһоо оролдосотой һайн харууһалга эмхидхэһэн байгаа. Буртаг үбһэнэй гарахатай хамта, тэрэниие түүжэ хаядаг һэн. Хартаабхын эшые тойруулан шоройгоор хоёр удаа обоолоо. Түрүүшынхиинь хэхэдээ ургасынь 10 сантиметр хүртэр хүгжөөд байхада үнгэргэһэн байха юм. Нэмэлтэ тэжээл хоёр удаа үгөө һэн. Түрүүшын нэмэлтэ тэжээлые хартаабхын эшые тойруулжа, шоройгоор обоолхо үедөө нэгэ гектарта 1,5 тонно хэмжээтэй хониной хуурай шэбхээр хэдэг байна. Хоёрдохи нэмэлтэ тэжээлые хартаабхын эшые тойруулжа, шоройгоор хоёрдохёо обоолхо үедэ нэгэ гектарта 20 килограмм хэмжээтэй суперфосфатаар хэлэг юм.

Түрүү агротехникые зүбөөр бэелүүлһэнэй ашаар, тус звеногой членүүд хартаабхын үндэр ургаса хуряаба. Нэгэ гектарһаа 2.256 пүүд хартаабха хуряаһаниинь хадаа энээниие бодотоор баримталжа үгэбэ.

Энэ жэлдэ хартаабхын ба овощиин үндэр ургаса ургуулһан Саду Амархановай бригадын членүүд 1946 ондо бүри ехэ амжалтануудые туйлахын түлөө тэмсэжэ эхилһээр үнинэй. Эдэнэр тарилгада бэлэдхэлые саг соонь, эрхим шанартайгаар дүүргэжэ, агротехникын бүхы эрилтэнүүдые бэелүүлхын түлөө баранлаа социалистическэ мүрысөөндэ оролсоһон байна. Звеное даагша Саду Амарханов ажал хүдэлмэреэ зүбөөр эмхидхэжэ, ерэхэ жэлэй тарилгада хэрэглэгдэхэ нютагай үтэгжүүлгэнүүдые элбэгээр суглуулхын түлөө онсо анхаралаа табина.

Хартаабха ба овощиин үндэр ургаса абатаг баялиг дүршэлтэй энэ звеногой членүүд ерэхэ хабарай тарилгада хаһа соонь бэлэдхэжэ, нэлондонойхиһоо улэмжэ ехэ эдеэ хоолой культурануудые абаха байһандань батаар шайдагдана.

П. МЕТЛЯЕВ,
Заиграйн АЗО-гэй главна агроном.

Таряа тушааха жэлэйнгээ түсэбые бүримүһэн дүүргэбэ

ИВОЛГА. (Телефоноор абтаба). Аймагай түрүү колхозууд гүрэндэ таряа тушааха жэлэйнгээ түсэбүүдые болзорһоо урид дүүргэжэ байна. Агуухэ Октябрьска социалистическэ революциин 28-жэлэй ойдо бэлэг болгон хэдэн түрүү колхозууд бэлэдхэлэй пунктнуудта эрхим шанартай таряа тушаажа, жэлэйнгээ түсэбүүдые болзорһоо урид дүүргээ һэн. Һүүлэй үдэрнүүдтэ Кировэй, Ленинэй, Калининай нэрэмжэтэ, «Улаан Оронго» колхозууд таряа тушааха хүдэлмэриие эрид шангадхажа, гүрэнтэйгөө сүм тоособо.

«Улаан Оронго» колхоз (правлениинь түрүүлэгшэ И. А. Худугуев, партийна организациинь секретарь Ц. Д. Очиров) бэлэдхэлэй пунктнуудта 22.000 пүүд таряа тушаажа, жэлэйнгээ түсэбые болзорһоо урид, ноябриин 22-то дүүргээ. Калининай нэрэмжэтэ колхоз (правлениинь түрүүлэгшэ С. И. Яковлев, партийна организациинь секретарь В. М. Орлов) 12.000 пүүд таряа тушаажа, жэлэйнгээ түсэбые ноябриин 15-да дүүргэһэн байна. Кировэй, Ленинэй нэрэмжэтэ колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, тусхайлбал правлениинь түрүүлэгшэнэр Д. Н. Дабацыренов, Д. Д. Дамбаев, партийна организацинуудай секретарьнууд Д. Ж. Жалсараев, Д. Г. Ганжуров гэгшэд гүрэндэ таряа тушааха түсэбүүдээ болзорһоо урид дүүргэхэ хэрэгтэ колхозно ниитые үргэнөөр элсүүлжэ шадаад, тэдэнэрэй хүдэлмэридэ үдэр бүриин бодото хүтэлбэри үзүүлһэп байна.

Тракторнуудаа заһабарилна

Сэлэнгын машинно-тракторна станциин хүдэлмэрилэгшэд Бүхэсоюзна социалистическэ мүрысөөндэ оролсоходоо ажалай үндэр бүтээсэ ба эрхим шанар туйлаха уялгануудые абаһан юм. Мүнөө тус МТС-эй хүдэлмэриин дүнгүүдые хараад үзэхэдэ, эндэхи комбайнер, тракторист ба бүхы хүдэлмэрилэгшэд абаһан уялгануудаа дүүргэжэ, хэлэһэн үгэдөө хүрэһэн байба.

Байгша оной ноябриин 1-эй мэдээгээр МТС-эй коллектив тракторна хүдэлмэринүүдэйнгээ жэлэй түсэбые 118 процент, комбайнаар тарнахуряалгые 199 процент дүүргэһэн байха юм.

МТС соохи социалистическэ мүрысөөндэ Цыренжап Мункуев гэгшын хүтэлбэридэ бригада түрүү һуури эзэлбэ. Энэ бригадын членүүд тракторна хүдэлмэринүүдэй жэлэй түсэб 157 процент дүүргэһэн байна. Тэрэшэлэн Буданийн Буянтуев гэгшын бригада һайн жэшээнүүдые харуулна.

Тракторна хүдэлмэринүүдэйнгээ жэлэй түсэбые амжалтатайгаар дүүргэһэн Сэлэнгын МТС-эй коллектив намар, үбэлэй трактор заһабарилгые саг соонь эхилһэн байха юм. Трактор заһабарилагшадай дунда Цыбикжап Балданов гэгшын хүтэлбэрилдэг бригада түрүү ажалаараа тусгаар шалгарна. Тус бригадын членүүд заһабарилга эхилһэнһээ хойшо үдэрэйнгөө нормонуудые үлүүгээн дүүр энэ. Эдэнэр Агуухэ Октябрьска социалистическэ революциин XXVIII жэлэй ойдо бэлэг болгон нэгэ трактор бэлэн болгожо, заһабарилгаһаа гаргаһан байна.

Г. САБЖАЕВ.

Гүрэнтээ тоосоод, хүрэнгөө хаажа байна

ТАРБАГАТАЙ. (Телефоноор абтаба), Сталинай нэрэмжэтэ колхозые удаалуулан «Гигант» гэжэ хүдөө ажалай артель гүрэндэ таряа тушааха жэлэйнгээ түсэбые болзорһоо урид дүүргэһэп байна. Тус колхозой членүүд бэлэдхэлэй пунктнуудта 17.490 пүүд таряа тушаһан байха юм. Тиигэжэ энэ колхозойхид тарнахуряалга ба гүрэндэ тушаалгын үедэ дэлгэрһэн Бүхэсоюзна социалистическэ мүрысөөндэ оролсоходоо бэедээ абаһан бодото уялгануудаа үнэн хэрэгүүдээр бэелүүлбэ. Гүрэнэйнгөө урдаха уялгые саг соонь дүүргэхэ хэрэгтэ колхозой түрүүлэгшэ Попов ба партийна организациин секретарь Рединальцев гэгшэд бүхы колхознигуудай хүсые элсүүлэн зүбөөр хэрэглэжэ шадаһан байна.

Мүнөө энэ колхозой членүүд ерэхэ жэлэй тарилгада хэрэглэгдэхэ үрһэнэй фонд байгуулха түсэбөө дүүргүүтэйхэн байха юм. Колхозой правлени ба партийна организаци болон тарянажалай бригаданууд хүрэнгын таряа саг соонь сэбэрлэжэ тарилгын кондицида хүргэхэ ябадал түрүүшын зорилго гэжэ мэдээд, тэрэнээ бэелүүлхын түлөө али болохо хэмжээнүүдые хараалжа байна.

Ф. ВОРОНЦОВ.

Кыренскэ МТС-эй түрүү трактористнууд

1945 оной хүдөө ажалай хүдэлмэринүүдые амжалтатайгаар шиидхэхын түлөө хормойгоо шуужа оролсоһон Кыренскэ машинно-тракторна станциин түрүүшүүл МТС соо дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөндэ илажа, түрүү һууринуудые эзэлбэ. Нүхэр Гонгоровой хүтэлбэрилдэг комсомольско-залуушуулай тракторна бригада бүлыень илаһан байха юм. Тус бригада условно трактор бүхэнөөр 427 гектар элдүүрилжэ, тракторна хүдэлмэринүүдэй жэлэй түсэбые 132 процент дүүргэһэн, 500 килограмм горючи арбилһан байна.

Условно трактор бүхэнөөр 218 гектар элдүүрилжэ, тракторна хүдэлмэриингөө жэлэй түсэбые 104 процент дүүргэһэн нүхэр Пермяковай бригада Гонгоровойхидой удаа оролсобо. Тэрэшэлэн нүхэд Батаров, Ухеев гэгшэдэй бригаданууд энэ жэлэй полезой хүдэлмэриин үедэ бараг һайнаар хүдэлмэрилжэ гарба.

О. ГРИГОРЬЕВА.

Немецкэ сэрэгэй гол ехэ гэмтэ ябадал хэгшэдые сүүдлэхэ Нюрнбергдэхи процесс

Ноябриин 23-ай үглөөнэй заседани

НЮРНБЕРГ. ноябриин 23 (ТАСС). Процессэй дүрбэдэхи үдэрэй үглөөнэй заседани сүүдлүүлэгшэ Кейтелиин үмөө эгшэ Нөэль гэгшын ашатай үгэ хэлэлгээр эхилбэ. Үмөөрэгшэ хадаа империин обороныи совет ба нюуса совет гэжэ байгаагүй юм, тиимэ хадань Кейтель эдэ орган зайлинуудай член байгаагүй гээшэ гэхэ һанаатай. Үмөөрэгшэ хадаа миниин мэдүүлгые дэры хаража үзыт гэжэ сүүдые гуйна.

Судья Лоуренс болбол танай мэдүүлгые хэрэгтэ хабсаруулжа болохо байна, зүгөөр энэ мэдүүлгые хаража үзэлгэ ганса таарамжатай сагта хэгдэхэ байна гэжэ үмөөрэгшэдэ ойлгуулна.

Гэмнэлгые зохёоһон документнүүдые абаагүй байнабди гэжэ үмөөрэгшэдэй ходо хэлэдэг байһан хадань, американска гэмнэлтын түлөөлэгшэ болбол документнүүдэй бүхы список үмөөрэгшэдтэ үни үгтэнхэй байгаа, тэрээнһээ гадна эдэ бүхы документнүүд тусгаар комната соо үмөөрэгшэдэй мэдэлдэ үгтэнхэй байна гээшэ гэжэ һануулна. Тэрэ хадаа гэмнэлтын документнүүд хаана хайшан гээд табяатай байһыень тодорхойгоор хэлэнэ.

Удаа тээнь, майор Уоллес гэгшэ документһээ үндэһэлэн ехэхэн гэмнэлтын үгэ хэлэжэ, гол түлэб гитлеровскэ заговорщигуудай дайнда хэрэгтэй „үхэр бүүгай хүнэһэ" хайшан гээд бэлдэһыень харуулба.

Хуули засагаа булияжа абаад байхадаа нацинууд өөһэдынгөө сэрэгэй түсэбые дүүргэхын тулада улад зоной резерв бэлэдхэх зорилго табиба гэжэ майор Уоллес хэлнэ. Энэ зорилгоор тэдэнэр Германиин залуу зониие хүмүүжүүлхэ хэрэгые гартаа абаба. Тэдэнэр хадаа эрдэмдэ һургах системые за уушуулан нацистска һурган хүмүүжүүлхэ зэбсэг болгожо шэнэдхэн табиһан байба. Бүри багаһаан хойшо армида ошотороо немецкэ үхибүүд нацистска хүмүүжүүлэгшэдэй тон хатуу ба хайра гамгүй гарта ородог байдаг бэлэй. Бүри 1933 ондо нацистнуудай хуули засагаа абаһанай һүүлээр Гитлер болбол немецкэ түрэлхидтэ хандажа, „Таанарай үхибүүд намда хабаатай болохонь гээшэ!"—гэжэ хэлээ һэн. Дүрбэн жэл болоод байхада, 1937 ондо, залуушуулда өөһэдтэнь хандажа, „Шэнэ империн таанарые абахань гээшэ"—гэжэ мэдүүлхэ аргатай болоод байгаа һэн. Нацистнууд бүхы учебнигүүдые ондоо болгожо хамаг бүхы арадуудта зэбүүрхэхэ үзэлтэйгээр хүүгэдые һургадаг болобо. Тиихэһээн гадна, тэдэнэр хамаг бүхы һургуулинуудта нацистска организацинуудые тусхай хууляар байгуулдаг болоо. Нацистнууд болбол залуу немецын түрэхэһөөнь хойшо университетэ һуража гартаранинь бүхы дэлхэйн арадуудые мэдэлдэ абаха господин болохош гэһэн ганса ахан эномнол тархи соонь шэнгээжэ байба. Һургуулиин саада тээ „Гитлеровскэ залуушуул" („Гитлерюгенд") гэжэ тусхай организаци бии болгобо. Сүүдлүүлэгшэ Бальдур фон Ширах гэгшэ энэ организациие хүтэлбэрилэгшэ болоо һэн. „Гитлерюгенд" гээшын немецкэ залуушуулые нацистска номнолоор һургахаһаа байтагай, харин олон тоото сэрэгэй янзын организацинуудта һургажа, тэдэниие сэрэгэй албанда бэлдэдэг байба. 1940 ондо энэ организаци дайн гээшэ хүнэй эгээн арюун һайхан ажал ябуулгань болохо юм гэжэ ойлгуулха номнолтойгоор 7 миллион гаран хүниие һурган хүмүүжүүлһэн байгаа. Гансал иимэ моральна бэлэдхэл хээд дүүргээ бэшэ, мотомеханизированна, авиационно ба далайн сэрэгэй частьнуудые дамжажа гитлеровскэ залуушуулые армида эдибхитэйгээр алба хэхэ болгожо хэдэн зуугаад мянган хүнүүдые һурган бэлэдхэһэн байха юм.

Гэмнэгшэ болбол тон простой аад, олон юумэ хэлэжэ үгэһэн документ— гитлеровскэ партиин историин хуулита курсын 15-дахи хуудаһан дээрэ хэблэгдэһэн ба залуу немецүүдые гүйтаха нацистска мунхаруулгын машиные харуулһан гитлеровскэ организацинуудай диаграмма үзүүлбэ. Эгээн доло шатадань тон бага наһатай хүүгэдэй „Юнгфольк" гэжэ организаци бии байба, тэндэһээ үхибүүд Адольф Гитлерэй һургуули гэдэггэ ородог, тэндэһээн „Гитлеровскэ залуушуулай" организацида орохо жэшээтэй байгаа һэн. 18 хүрөөд ба хадаа, залуу гитлеровецүүд болбол гитлеровскэ партиин организацинууд болохо СС гү, али СА-да зүндөө ородог байба. 20 наһатай болоод байхадаа, тэдэнэр „Хүдэлмэришэнэй фронтын" мэдэлдэ ородог һэн. Энэ лагерьһаа тэдэнэр армида ороод 2 жэлдэ ябаһанайгаа һүүлээр дахяад һахюулша гү, али штурмовой отрядта үгэ гү, али гитлеровскэ партиин бусад организацинуудта бусажа ерэдэг һэн. Эдэ бүхы шатаа дамжуулжа залуушуулые һургуулхадаа, гитлеровскэ толгойнор тэдэнэй дундаһаа үлэмжэ зохистой хүнүүдые тусхай хүдэлмэридэ таһалжа абадаг бэлэй. Ушар иимэһээ, энэ гэшхүүрэй эгээн дээдэ захадань „арад зоной хүтэлбэрилэгшэдэй һургуули" гэдэгынь бии байба, тэрэнь тодорхойгоор хэлэбэл гитлеровскэ чиновнигууд болон толгойнорой һургуули байһан юм. Залуушуулые мунхаруулха энэ гитлеровскэ аппарат хадаа бүхы дэлхэйдэ эсэргүүсэжэ гитлеровецүүдэй дайн сэрэг хэхэдэнь хэрэгтэй хүн зоной кадр бэлдэхэ арга олгобо. 1938 ондо „мүнөө бидэнэр түсэбөө бэелүүлхын тулада материальна хүсэтэй болообди" гэжэ Гитлерэй хэлээшэнь дэмы бэшэ.

Дайн хэхээр хүн зоной кадрнуудые психологическаар бэлэдхэхэ гол ехэ зэбсэгынь, гэмнэгшын хэлһээр хадаа, пропаганда болоһон байна.

Үмөөрэгшэд болбол иигэжэ гэмнэһэн документнүүд бидэндэ үгтөөгүй байһан хадань, сүүдлүүлэгшэдые үмөөрэхэ аргагүй байнабди гэжэ мэдүүлээд, дахяад үгэ хүүр гаргана.

Гэмнэгшэ болбол эндэ хэлэгдэһэн бүхы документнүүд үмөөрэгшэдтэ үгтэһэн байха гэжэ дахин хэлэнэ. Үмөөрэгшэд документнүүд хадаа хоёр хэлэн дээрэ бидэндэ үгтэхэ ёһотой гэжэ эринэ. Заукелиин үмөөрэгшэ Серватиус гэгшэ бүхы документнүүдые немецкэ хэлэн дээрэ үгэхэһөө гадна, эдэниие английска хэлэн дээрэ хэргэ зүбөөр оршуулһаниинь шалгахын тулада, оршуулгынь үгэхые эринэ.

Тэрээнһээ гадна, үмөөрэгшэ болбол бүхы документнүүд тухай тайлбарилжа англиска хэлэн дээрэ бэшэгдэхэ ба мүн немецкэ хэлэн дээрэ орлуулагдаха ёһотой һэн гэхэ һанаатай.

Гэмнэлтын түлөөлэгшэ болбол эдэнэй эрилкэ байлаан документнүүд „рейхсгезетцблатт" („имперскэ законуудай вемодость") соо бии байха, тэрэнэй суглуулбари үмөөрэгшэдэй мэдэлдэ үгтэнхэй гэжэ хэлэбэ.

Нэгэ бага забһарлалга болоһоной һүүлээр, американска гэмнэлтын түлөө эгшэ болбол эндэ сүүдлүүлэгшэдэй һандали дээрэ һууһан нацистска заговорщигуудай дайн хэхээр экономическэ бэлэдхэл ябуулһан хамаг бүхы юумые харуулжа үгэбэ. Дайн хэхэ экономическэ бэлэдхэлые сүүдлүүлэгшэд Шахт, Геринг болон Функ гэгшэд хэбэ гэжэ тэмдэглэбэ. Эдэгү бана томо томо промышленнигүүд угаа ехээр туһалдаг һэн. Дайнай болохоһоо түрүүн Шахт хадаа оронойнгоо бүхы экономикые дайн сэрэгтэ гүйцэдхэхэ асуудал тушаа главна түлөө эгшэ болоо, Гитлерэй нюуса декредээр томилогдоо һэн. Хамтаржа хүсэ оролдолго гаргаһанай һүүлээр, тэдэнэр Германи гээшэ бүхы дэлхэйн түүхэ домогто үзэгдөөгүй ехэ сэрэгэй машинатай боложо, тэрээн тулһай арадууд болбол Польша, Голланди, Бельги ба Франци добтолһоной һүүлээр мэдэһэн байгаа.

Германска сэрэгэй министерствын элитэ хүдэлмэрилэгшэ генерал-майор Томас гэгшын хэһэн лекциин текстые гэмнэгшэ уншэбэ. Томасай хэлһээр хадаа, 6 жэл соо гитлеровецүүд ябаган сэрэгүүдэй дивизиие 7-һоо 38 болгоһон, 5 танкова дивизи байгуулһан, 2 линкор ба 4 крейсер барижа эхилһэн, лётчигуудаа 250 мянган хүн болгоһон байха юм. Немецкэ сэрэгэй ажаүйлэдбэри эгээн хүсэтэй болоод байна гэжэ Томас һайрхуугаар хэлээ. Булад гаргаха тушаа Германи болбол Америкын удаа тээ, алюминиин талаар тэрээнһээ түрүүлһэн байба. Германиин авиационно ажаүйлэдбэри дэлхэй дээрэ эрхимлэбэ. Оронойнгоо экономикые иигэжэ дайн сэрэгтэ хүсэд дүүрэн зорюулжа бэлэдхэхэ ябадал гэжэ түүхэ домогто үзэгдөөгүй юм гэжэ Томас һайрхаһан байгаа.

Сүүдлүүлэгшэ Шахт болбол дэлхэйн түрүүшын дайнай дүй дүршэлые харалсажа, сэрэгэй түүхэй эдээр, түбхын түрүүндэ каучук, горючи болон буладаар хүсэд хангаха түсэб 1936 ондо зохёоһон байна. Энэ тодорхой зорилго Германиин үмэнэ табигдажа, тэрэниие ажаүйлэдбэриин ба финансын бүхы һалбаринуудта Шахт ба Функ бэелүүлһэн байгаа.

Бүри 1936 ондо гитлеровецүүд Советскэ Союзда эсэргүү дайн хэхээр эдибхитэй бэлэдхэл хэжэ байһыень харуулһан Герингын бэшэгые гэмнэгшэ уншана. Тиихын тулада Геринг болбол оронойнгоо хамаг бүхы ажа байдалай һалбаринуудые бэлэдхэхэ ба шэнэдхэн байгуулха гэжэ эриһэн байгаа. Гэмнэгшэ болбол дайн хэхээр ажаүйлэдбэриие бэлдэжэ байхадаа гитлеровецүүд томо томо промышленнигүүдэй зүгһөө туйлай ехэ дэмжээргэ абажа байгаа һэн гэжэ мэдүүлнэ. Бүри 1933 оной февралиин эсэс багта томо-томо промышленнигууд Шахтын уряалаар Берлиндэ байгаа тэрэнэй гэртэ суглараһан тухай „Г. Фарбениндустриин" правлениин член байһан промышленник Ван Шниплерэй хэлэһэн юумые уншана. Тиихэдэ Крупп фон Болен, Шахт, Фоглер, Штейн гэгшэд суглараһан юм ха. Мүн тэрэшэлэн, Гитлер тэндэ ерэжэ промышленнигүүд оронойнгоо экономическэ ажабайдалай эзэд болохо ёһотой гээшэ гэжэ хэлээд, гитлеровскэ программые бэелүүлхэдэнь туһалхые гуйжа, бидэнэр таанарта али бүхы дэмжээргэ үгэхэбди гэжэ найдуулһан байгаа. Крупп фон Болен гэгшэ энэ найдуулгын түлөө баясхалан хүргэбэ. Суглаан болбол гитлеровскэ партиин һунгуулиин кампани үнгэргэхын тулада 3 миллион марк финансова туһаламжа үзүүлхэ гэжэ шиидхэһэн байгаа.

Документһээ үндэһэлһэн хэдэн олон жэшээнүүдые харуулжа, гэмнэгшэ болбол Шахт гээшэ Германиин дайн хэхээр бэлэдхэхэ ябадалда нилээд ехэ юумэ хэһэн юм гэжэ гэршэлэн хэлэнэ.

Үглөөнэй заседани иигээд дүүрэһэн байгаа.

Ноябриин 23-ай үдэшын заседани

НЮРНБЕРГ. ноябриин 23. (ТАСС). Уласхоорондын сэрэгэй трибуналай ноябриин 23-ай үдэшын заседани дээрэ американска гэмнэлтын түлөөлэгшэ Додд гэгшэ үгэ хэлэжэ, гитлеровецүүдэй хуули засагаа абаһанай һүүлээр германска зэбсэгжүүлгэ хэгдэһэн тухай зорюулжа хэлэһэн байна.

Угаа баян документальна материал, илангаяа Эссендэ Круппын өөрынь архив сооһоо олдоод американска ба английска сэрэгэйхинэй буляан абаһан документнүүдые уншажа байгаад, гэмнэгшэ болбол германска агрессиие бэлдэхэ хэрэгтэ тэндэхи концернүүд болон тон түрүүн Круппын фирмэнүүдэй али тухай юумэ бүтээһыень харуулна. Германска агрессиин экономическэ бэлэдхэл хэхэ ябадалда сүүдлүүлэгдэгшэ Геринг, Шахт, Функ, мүн тэрэшэлэн Круппын хэһэн юумэнүүд илангаяа ехэ байна. Гэмнэгшэ болбол Густав Круппын меморандум уншажа дуулгана, тиихэдэ германска сэрэгэй ажаүйлэдбэриие эдибхитэйгээр һэргээн бодхооһоной түлөө 25 германска промышленнигуудта Гитлер баясхалан хүргэбэ гэжэ тэрээн соонь хэлэгдэнэ.

1933 оной апрель һара соо Густав Крупп гэгшэ бүхы германска ажаүйлэдбэриие сэрэгэй харгы дээрэ гаргажа тэрэниие гитлеровскэ гүрэнэй зорилгонуудта хандуулха түсэб зохёоһон байгаа гэжэ гэмнэгшэ хэлэбэ. Энэ үедэ Густав Крупп болбол германска промышленнигуудай союзай түрүүлэгшэ байһан юм.

Өөрынгөө меморандум соо Крупп болбол бүхы немецкэ ажаүйлэдбэриие гитлеровскэ партиин политическэ зорилгонуудтай тааруулжа табихые сэхэ һайшаан дурадхана. Тэрэ хадаа бүхы ажаүйлэдбэри дотор «фюрерствын» заршам нэбтэрүүлхэ гэһэн идей гаргаба. Энэ меморандум хадаа 1934 ондо баталан абтаһан законой үндэһэ һуурянь болоһон байна, тэрэнэй ёһоор бүхы ажаүйлэдбэринь тус тус группанууд болгогдожо таһалагдаһан байгаа, тиихэдээ тэрэ бүхэниие хүтэлхэ өөрынь «фюрер» табигдаһан юм. Круппын бэшэһэн документнүүдэй нэгэн соонь гитлеровскэ партиин хамаг бүхы захиралта бэшэгүүдые немецкэ хүлһэнэй ажал хүүлэгшэд угаа баяртайгаар үгтаба гэжэ хэлэгдэнэ.

1933 оной апрелиин 4-дэ германска правительство обороныи совет бии болгохо тухай шиидхэбэри гаргаһан байгаа гэжэ Додд хэлээ, тэрэнэй зорилгонь юу байгааб гэхэдэ: бүхы экономикые болон улад зониие мэнэ һаяар болохоо ба гаа дайн сэрэгтэ нюусаар гульдхаха гэһэн байгаа. Энэ обороныи соведэй нэгэ заседани дээрэ сүүдлэгдэгшэ Кейтель гэгшэ обороныи соведэй ажал хүдэлмэри тухай нэгэшье документ арилгагдаха ёһогүй гэһэн тон нарин заабари үгэбэ. Үглөөнэй заседани дээрэ Кейтелиие үмөөрэгшын юрэ обороныи совет гэдэг тиимэ юумэ байгаагүй юм гэжэ мэдүүлһэн байгаашье һаань, гэмнэгшэ Додд болбол энэ соведэй заседани саг үргэлжэ болодог байһан юм гэжэ документын үндэһөөр гэршэлэн хэлэнэ. Энэ обороныи совет гээшэ хүдэлмэрилэгшэ комитет гэдэгтэй байһан юм. Документ дээрэһээ харахада, энэ хүдэлмэришэ комитетэй нэгэ заседани дээрэ генерал-лейтенант Бек, сүүдлүүлэгшэ Йодль, генерал-майор Варлимонт ба бусад байлсаа һэн.

1944 оной январь һара соо Круппын хэлэһэн үгые гэмнэгшэ эшэ татажа хэлэнэ.

Энэ үгэ соогоо Крупп болбол германска ажаүйлэдбэриин ашатай габьяатай байһыень һайрхаба, тон түрүүн 1919 онһоо хойшо эхилжэ нюусаар ажалаа ябуулжа байһан саг соогоо дайн сэрэгтэ угаа ехэ научна ба экономическэ бэлэдхэл хэгдэһэн байна гэжэ тэмдэглэбэ. 1933 оной һүүлээр гитлеровецүүд Германиие дайн хэхэ хүсэд шадабаритай болгохо гэһэн зорилго өөһэдынгөө урда табиба. 1935 оной май соо обороныи соведые бии болгохо тухай закон баталагдаа һэн. Тиихэдээ тэрэ закон тунхаглагдаагүй бэлэй. Урдань рейхсбанкын президент байһан сүүдлүүлэгшэ Шахт болбол сэрэгэй экономико тушаа генеральна түлөөлэгшэ болоһон байгаа. Тэрэ тушаал даагаад байхадаа, Шахт болбол дайн сэрэгтэ угаа олон юумэ түхеэрэбэ гэбэл: хилын саанаһаа асарха ба абаашаха юумэдэ хяналта табиба, стратегическэ материалай нөөсэ бии болгохо ябадалые түргэдхэбэ, «Мефо» гэдэг хуурмаг общество бии болгобо, тэрэнь сэрэгэй бэлэдхэлдэ нюусаар мүнгэ үгэхэ хэрэгые бэелүүлдэг байгаа юм. Энэ обществын акциие гүрэн найдуулжа үгэһэн ба бүхы предприятинуудай дунда тараһан байба. Энэ общество сэрэгэй бэлэдхэл хэхэ хэрэгтэ 12 миллиард марк үгэһэн байна. Тэрэнэй акци хилын саанашье мүн лэ тараһан байха. Шахт болбол Германи гээшэ өөһэдынгөө дайсадай хүзүүгээр буу зэбсэг түхеэрэбэ гэжэ хожомынь һайрхадаг байгаа һэн.

Дам саашаа, гэмнэгшэ болбол Шахт хадаа Рейнскэ областиие түргэнөөр ремилитаризацилха ба Австриие буляан абаха гэһэн талые баримталжа байһан юм гэжэ документээр гэршэлжэ харуулна. Германска концернүүд, илангаяа Круппын фирмэнүүд хилын саана гитлеровецүүдэй хэһэн шпионско ба пропагандистска хүдэлмэридэ эдибхитэйгээр хабаадалсаба. Хилын саана байһан Круппын бүхы таһагууд мүн лэ тиимэ заабари абанхай байгаа. Австриие буляажа абаһанайгаа һүүлээр Германи зэбсэгжүүлгын талаар хоёр дахин үлүү ехэ хүсэ гаргадаг болоо. 1938 оной октябриин 14-дэ Геринг болбол айхабтар ехэ зэбсэгжүүлгын программа бэелүүлхэ хэрэгые Гитлер намда даалгаба, мүнөө хүртэр хэгдэһэн юумые тэрээнтэй сасуулхын аргагүй байна гэжэ мэдүүлээ һэн.

Шахт хадаа 1939 ондо гитлеровецүүдтэй үгээ нэгэдээгүй байһанай шалтагаанаар тушаалһаан гараа бэшэ юм гэжэ гэмнэгшэ лаблан гэршэлнэ. 1939 оной январиин 7-до Гитлер болбол: «Германиин хэтэрхы ехэ буу зэбсэг түхеэрэхэ талаар гайхамшаг ехэ юумэ хэһэнэй дашарамда, танай нэрэ гээшэ хэзээ бүхэндэ хүндэлэгдэжэ байха юм» гэжэ Шахтда бэшэһэн байгаа.

Үдэшын заседаниин һүүл багта американска гэмнэлтын нүгөөдэ түлөөлэгшэ Олдермен гэгшэ үгэ хэлэжэ, бүхы дэлхэйдэ ба хүн түрэлтэндэ эсэргүүсэжэ гитлеровецүүдэй хэһэн заговорто түгэсхэлэй сэгнэлтэ үгэһэн байгаа. Тэрэ хадаа бусадай газар дайдые эзэлэн абахын зорилгоор заговорщигуудай хэрэглэһэн метод гээшэ һэнэггүй муухай ба харатай хоротой байһан юм гэжэ тэмдэглэбэ. Сүүдлүүлэгшэд барандаа эб найрамдалда эсэргүүсэхэ заговор бэелүүлхэ ябадалда хабаадалсаба гэжэ тэрэ хүн тэмдэглэнэ. Тиин 1933 онһоо эхилэн гитлеровскэ агрессиие бэлдэхэ гол ябадалда сэгнэлтэ үгэбэ.

Трибуналай удаахи заседани ноябриин 26-да понедельнигтэ болохо байна, ушарынь хадаа ноябриин 24-дэ үмөөрэгшэдтэ документнүүдые дамжуулан үгэхэ гуримые хаража үзэхэ юм гэнэ.

Харюусалгата редактор
Ц. Г. ГАЛСАНОВ.

РЕДАКЦИ ба ХЭБЛЭХЭ ГАЗАРАЙ АДРЕС: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС: Улан-Удэ, Унэн). ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23; АТС—1—80; зам. редактора—7.89; ответ. секретаря—3.23; отделов: партийной жизни и промышленности—7-89; сельского хозяйства—6-03; писем и переводов—6-03 (2 зв.); об'явлений—2-84 (2 зв.).

Н—00493. Типография Государственного газетного издательства при СНК БМАССР. Тираж 5.500.